Zamonaviy ta’limda individual yondashuvning ahamiyati

Suyunova Zamira Ibragimovna
Qarshi davlat texnika universiteti

Annotatsiya: Ushbu maqolada zamonaviy ta’lim tizimida individual yondashuvning o‘rni, uning zarurati va o‘quv jarayoni samaradorligini oshirishdagi ahamiyati yoritilgan. Maqolada har bir o‘quvchining psixologik va intellektual xususiyatlarini hisobga olish usullari haqida so‘z boradi.

Kalit so‘zlar: individual yondashuv, zamonaviy ta’lim, tabaqalashtirilgan ta’lim, motivatsiya, innovatsiya, intellektual salohiyat, didaktika.

Значение индивидуального подхода в современном образовании

Аннотация: В данной статье освещаются роль индивидуального подхода в современной системе образования, его необходимость и значение в повышении эффективности учебного процесса. В статье рассматриваются методы учета психологических и интеллектуальных особенностей каждого учащегося.

Ключевые слова: индивидуальный подход, современное образование, дифференцированное обучение, мотивация, инновация, интеллектуальный потенциал, дидактика.

The importance of an individual approach in modern education

Abstract: This article examines the role of the individual approach in the modern education system, its necessity, and its significance in increasing the effectiveness of the educational process. The article examines methods for accounting for the psychological and intellectual characteristics of each student.

Keywords: individual approach, modern education, differentiated learning, motivation, innovation, intellectual potential, didactics.

Bugungi kunda ta’lim sohasidagi islohotlarning bosh maqsadi – har tomonlama rivojlangan, mustaqil fikrlaydigan shaxsni tarbiyalashdir. An’anaviy ta’lim tizimidagi "barchaga bir xil yondashuv" tamoyili zamon talablariga javob bera olmayapti. Chunki har bir o‘quvchi o‘zlashtirish darajasi, qiziqishlari va psixologik xususiyatlariga ko‘ra turlichadir. Shu sababli, zamonaviy ta’limda individual yondashuvni qo‘llash dolzarb vazifaga aylandi.

Zamonaviy ta’lim tizimining bosh maqsadi har bir ta’lim oluvchining salohiyatini to‘liq yuzaga chiqarishdir. An’anaviy «ommaviy yondashuv» (barchaga bir xil uslub) bugungi kun talablariga javob bera olmayapti. Shu sababli, ta’lim jarayonini individuallashtirish dolzarb zaruriyatga aylandi.

Individuallashtirish nima? Ta’limni individuallashtirish – bu o‘quv jarayonini har bir o‘quvchining shaxsiy xususiyatlariga moslashtirishdir. Asosiy maqsadi – har bir ta’lim oluvchi uchun qulay muhit yaratishdir. O‘quvchining qobiliyati, qiziqishlari, o‘zlashtirish tezligi va intellektual darajasi oshirish asosiy markazda turadigan tushunchadir. O‘qituvchi rejasiga emas, o‘quvchi ehtiyojiga moslashishgan holda yondashish kerak.

Fanda individuallashtirish, ijtimoiy munosabatlar tajribasini o‘zlashtirish xususiyatlari va qadriyatli yo’nalishlar, ma’naviy ehtiyojlar, yo’naltirilganlik shaklida individ (shaxs)da ko‘nikma sifatida qaraladi. B.D.Pirigin, shaxsning statik tuzilishini ko‘rib chiqib, indvidda faqat konkret shaxsga xos bo‘lgan individual-tepologik xususiyatlarga tegishli individual-takrorlanmas, ijtimoiy maxsus, umuminsoniy xususiyatlarini, ijtimoiy munosabatlar tajribasini o‘zlashtirish, indvidda umuminsoniy

xislatlarni mavjudligini ajratadi.

Individual yondashuv – bu ta’lim jarayonini har bir o‘quvchining shaxsiy imkoniyatlari, qobiliyati va ehtiyojlariga mos ravishda tashkil etishdir. Bu pedagogdan har bir darsni faqat dastur asosida emas, balki sinfdagi o‘quvchilarning real salohiyatini hisobga olgan holda rejalashtirishni talab qiladi.

Zamonaviy pedagogikada individual yondashuv quyidagi muhim jihatlarni qamrab oladi:

- **Idrok etish tezligi:** Ayrim o‘quvchilar ma’lumotni tez, boshqalari esa vizual shaklda yoki ko‘proq vaqt sarflab o‘zlashtiradi.
- **Qiziqishlar doirasi:** Har bir bola ma’lum bir fanga (aniq, tabiiy yoki gumanitar) ko‘proq moyillik ko‘rsatadi.
- **Psixologik holat:** O‘quvchining xarakteri (temperamenti), darsdagi faolligi va o‘ziga bo‘lgan ishonchi turlicha bo‘ladi.

Psixologiyada individual xususiyatlarga indvidning o‘ziga xos xususiyatlariga quyidagilar kiradi: temperament, iroda, xarakter, psixik jarayonlarning kechishini o‘ziga xosligi: diqqat, idrok, xotira va tafakkur. Shu bilan birga individual yondashuv butunni qismlarga ajratishni anglatmaydi.

Shu munosabat bilan L.S.Vigotskiy ta’kidlashicha, bolalar psixologiyasi bolaning psixik rivojlanishiga individual yondashmay katta metodologik xatoga yo’l qo‘yadi. Gap shundaki, insoniyat taraqqiyotda biologik va tarixiy rivojlanish chiziqlari mustaqil muammolar sifatida chiqishini ko‘rmaydi, shaxsning individual rivojlanishi esa ular birlashib ketadi yaxlitlikni hosil qiladi.

Shunday qilib psixologiya individual yondashuvni shaxsning individual xususiyatlari (psixofiziologik xususiyatlar) va psixik jarayonlarning kechishi bo‘yicha talabalarni differensiyallashning dastlabki asosi sifatida ko‘rib chiqadi.

Individuallashtirish g‘oyasini ilk bor, individual va umumsinf (guruhiy) o‘quv faoliyatini biriktirish asosida Y.A.Komenskiy o‘zining “Buyuk didaktika” asosladi, bu uning sinf-dars ta’lim tizimida aks etadi. U didaktikani “Hammani hamma narsaga o‘qitish san’ati” sifatida tushinadi, bolalarning ruxiy kuchlariga ularni ilmiy bilimlarni o‘zlashtirish qobiliyatiga ishonadi. Y.A.Komenskiy ta’lim bolalarni rivojlantirishga imkon beradi deb hisoblardi. Individuallashtirishni u talabalarni ta’limga tayyorgarlik darajasi bo‘yicha guruhlash vositasi sifatida va talabalarning ularning qobiliyatlaridan kelib chiqib ilgarilashi vositasi sifatida ko‘rib chiqdi.

Bugungi kunda individual yondashuv muammolariga katta e’tibor qaratilmoqda. Buni ikkita asosiy yo’nalishga bo‘lib o‘rganish mumkin:

- birinchi yo’nalish ta’lim mazmuni differensiyasi bilan bog‘liq. Ushbu yo’nalish turli xil ta’lim turlarini, shu jumladan individual o‘quv rejalarni yaratish bilan bog‘liq edi;
- ikkinchi yo‘nalish talabalarni qobiliyatlari bo‘yicha ajratish bilan bog‘langan o‘quv jarayonida individuallashni o‘z ichiga oldi.

Shu sababli XIX asr oxirida individuallashni ta’lim mazmuni va ta’lim jarayonini tashkil etish nuqtai nazaridan ko‘rib chiqildi. Ikkala xolatda ham diffekrensiyallashning asosi ta’limni individuallashtirish tamoyili hisoblanadi.

Individual yondashuv asosida ta’limni tashkil etish, biz ilgari ta’kidlaganimizdek oliy ta’limning ustivor vazifasidir.Ushbu yondashuv barcha mutaxassisliklar professionallarini tayyorlash asosida yotadi. Bunda “individual ta’lim” va “individual yondashuv” ni farqlash kerak. Individual ta’lim talabalarning kasbiy tayyorlashning boshqariladigan jarayoni sifatida chiqadi, uning mazmuniy tomoni o‘quv reja bilan aniqlanadi, amalga oshirish esa talaba shaxsi ehtiyojlari, motivlari va qiziqishlari bilan aniqlanadi. Ta’lim taktik yondashuv esa strategik vazifalarni jarayonni o‘rganish va tashkil etishda hal qiladi.

Ta’lamda “individuallashtirish” tushunchasi Respublikamizda sobiq ittifoq davrida ta’limning kollektiv tabiati sharoitida "o‘quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olish prinsipi" sifatida qo‘llanilgan. O‘sha yillar adabiyotlarida “Kollektiv mehnatni boshqarish bilan chambarchas bog‘liq holda o‘qituvchi o‘qitishda talabalarga individual yondashadi, auditoriyani jamoaviy ishga jalb qilish

uchun talabalarning individual xususiyatlarini hisobga oladi, deb ta’kidlangan. Shuni ta’kidlash kerakki, bu kontekstda individuallashtirish talaba uchun muhim bo‘lgan boshqa individual ta’lim natijalarini olish maqsadini ko‘zlamaydi, aksincha, talabalarning "individual xususiyatlari" asosida "jamoa"ning umumiy natijaga erishish uchun shaxsni "moslashtirish"ga mo‘ljallangan.

Ta’lim jarayonini individuallashtirish – bu shunchaki pedagogik trend emas, balki kelajak ta’limining poydevoridir. U ta’lim sifatini oshiradi, har bir shaxsning o‘z o‘rnini topishiga yordam beradi va jamiyat uchun haqiqiy salohiyatli kadrlarni tayyorlab beradi.

Zamonaviy darslarda individual yondashuvni raqamli texnologiyalar (masalan, sun’iy intellektga asoslangan o‘quv platformalari) va tabaqalashtirilgan topshiriqlar orqali amalga oshirish mumkin. Sinfni darajalarga (A, B, C) ajratgan holda, har bir guruhga mos qiyinchilikdagi testlar va Keys-stadi (muammoli vaziyatlar) berish yuqori natija beradi.

Xulosa qilib aytganda, zamonaviy ta’limda individual yondashuv shunchaki metod emas, balki ta’lim sifatini kafolatlovchi zaruriy omildir. U har bir o‘quvchining shaxs sifatida shakllanishiga va kelajakda jamiyatda o‘z o‘rnini topishiga zamin yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O‘zbekiston strategiyasi. – Toshkent: “O‘zbekiston” nashriyoti, 2021.
2. Ishmuhammedov R., Abduqodirov A., Pardaev A. Ta’limda innovatsion texnologiyalar (pedagogik texnologiya tajribasi). – Toshkent: "Iste'dod", 2010.
3. Yo‘ldoshev J.G‘., Hasanov S. Pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: "Iqtisod-moliya", 2009.
4. Azizxo‘jayeva N.N. Pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat. – Toshkent: O‘zbekiston Yozuvchilar uyushmasi Adabiyot jamg‘armasi nashriyoti, 2006.
5. Selevko G.K. Sovremennie obrazovatelnie texnologii. – Moskva: Narodnoe obrazovanie, 1998.
6. Xoliqov A. Pedagogik mahorat. – Toshkent: "Iqtisod-moliya", 2011.